

บทที่ 10

การผลิตสุกร

10.1 ระบบการผลิตสุกร

ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรจำนวน 25 ราย เป็นเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ 17 รายและจากลำพูน 8 ราย ทั้งนี้พบว่าเป็นการเลี้ยงสุกรขุนจำนวน 23 ราย และเลี้ยงแม่สุกรจำนวน 2 ราย จากการศึกษากระบวนการผลิตสุกรภายใต้ระบบเกษตรพันธะสัญญา ใน การศึกษานี้พบเพียงรูปแบบเดียว คือ การรับจ้างเลี้ยง โดยบริษัทจะนำลูกสุกรมาให้เกษตรกรเลี้ยง และเป็น ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต เช่น อาหาร ยา วัคซีน ซึ่งบริษัทจะจัดส่งปัจจัยการผลิตเหล่านี้ ให้แก่เกษตรกรตามจำนวนที่สอดคล้องกับจำนวนลูกสุกรที่ส่งให้เกษตรกร ส่วนค่าใช้จ่ายในการลงทุนในการ ผลิตอื่นๆ เช่น ค่าโรงเรือน ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าแรงงาน เกษตรกรต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง โดยผลตอบแทน ที่ได้รับจะคิดเป็นค่าจ้างเลี้ยง บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการคำนวณอัตราแลกเปลี่ยน (feed conversion ratio) ด้วย ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนสูงเกินไป นั่นคือ มีการใช้อาหารมากกว่าน้ำหนักของสุกรที่ เพิ่มขึ้น เกษตรกรจะถูกปรับลดค่าจ้างเลี้ยงได้ ในทางกลับกัน ถ้าเกษตรกรสามารถเลี้ยงแล้วมีอัตราการตาย ต่ำ สุกรเจริญเติบโตดี มีอัตราแลกเปลี่ยนต่ำกว่ามาตรฐานที่บริษัทกำหนด เกษตรกรจะได้รับการเพิ่มค่าจ้าง เลี้ยงให้ด้วย บริษัทที่เข้าไปส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีทั้งหมด 3 บริษัทใหญ่ ได้แก่ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ บริษัทเบทาโกร และบริษัทผาแดง สุกรขุนใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 120 วันต่อรุ่น ซึ่งหลังจากนำสุกรออกแล้วจะใช้เวลาพักเล้าประมาณ 1 เดือน เพื่อทำความสะอาดและกำจัดเชื้อโรค ก่อน เริ่มเลี้ยงสุกรรุ่นใหม่ต่อไป

จากการเก็บข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรจำนวน 25 ราย พบว่า เกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 40) ขณะที่บางรายมีการศึกษาในระดับมัธยมปลาย หรือ ปวส. (ร้อยละ 28) โดยมีอาชีพหลักคือการเลี้ยงสัตว์ ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย 3.48 คน อยู่ในวัยแรงงาน 2.8 คน โดยเป็นแรงงานที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือน ร้อยละ 72 ของสมาชิกวัยแรงงานมี สุขภาพแข็งแรงดี ประมาณ 2 ใน 3 รายมีการจ้างแรงงานประจำไว้เลี้ยงสุกรในฟาร์ม หัวหน้าครัวเรือน เกือบทั้งหมดเคยได้รับการอบรมด้านการเกษตรมาก่อนโดยเฉพาะการเลี้ยงสุกรหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และประมาณ 1 ใน 3 มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนและร้อยละ 42 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร มากกว่า ครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มออมทรัพย์ แต่มีเพียงร้อยละ 30 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง มีมูลค่าทรัพย์สิน อันได้แก่ บ้าน รถ โรงเรือน โดยเฉลี่ย ครัวเรือนละ 313,390 บาท มีที่ดินเฉลี่ยสูงที่สุดในบรรดาพืชหรือสัตว์ที่ศึกษาคือ 24 ไร่ต่อครัวเรือน มี รายได้สุทธิเงินสดเฉลี่ย 595,856 บาทต่อครัวเรือน (รวมจากทุกแหล่ง) โดยเป็นรายได้จากการเลี้ยงสุกร เฉลี่ย 420,250 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 70 ของรายได้ครัวเรือนทั้งหมดจาก 25 ราย พบว่ามี 2 รายที่เลี้ยงสุกรแม่พันธุ์และ 23 รายที่เลี้ยงสุกรขุน โดยส่วนใหญ่เลี้ยงสุกรขุนปีละ 2-3 รุ่นๆ ละ 110-150

วัน โดยเลี้ยงรุ่นละประมาณ 1,000 ตัว ผลิตสุกรได้น้ำหนักเฉลี่ย 86,591 กก.ต่อรุ่น เป็นการเลี้ยงแบบรับจ้างเลี้ยงในโรงเรือนระบบปิด มีเพียงรายเดียวที่พบว่าเลี้ยงในโรงเรือนระบบเปิด ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64) ใช้น้ำจากบ่อบาดาลในการเลี้ยงสุกร มีบางรายใช้น้ำจากลำเหมือง ลำห้วยหรือบ่อน้ำตื้น ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงสุกรขุนมีประสบการณ์ในการเลี้ยงแบบมีพันธะสัญญาอยู่ในช่วง 1-5 ปี (ร้อยละ 44) แต่ก็มีเกษตรกรร้อยละ 16 ที่มีประสบการณ์ในช่วง 16-20 ปี โดยเคยรับจ้างเลี้ยงกับบริษัทอื่นมาก่อน (ร้อยละ 16) แต่ประสบปัญหาในการเลี้ยงจึงย้ายบริษัทที่ทำสัญญาด้วย ขณะที่บางรายเคยทำเกษตรพันธะสัญญาที่เป็นพืชมาก่อน (ร้อยละ 16) การเลี้ยงสุกรขุนแบบมีพันธะสัญญาส่วนใหญ่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับทางบริษัทโดยตรง เป็นลักษณะสัญญาจ้างเลี้ยง บริษัทจะเอาลูกหมูพร้อมอาหารมาลงให้ที่ฟาร์มของเกษตรกรโดยที่เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สิ่งที่เกษตรกรต้องมีคือที่ดินและโรงเรือนที่พร้อมเลี้ยงหมูตามมาตรฐานที่บริษัทกำหนด ในกรณีที่สุกรมีปัญหาป่วยจะมีนักสัตวบาลของบริษัทจัดยาให้แก่เกษตรกรหรือมาช่วยให้คำแนะนำในการดูแล บริษัทจะเลือกเกษตรกรโดยพิจารณาทำเลที่ตั้งของฟาร์มและมาตรวจสอบสถานที่ด้วย เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งเงินทุนในการผลิตให้เกษตรกร

ในด้านการรับซื้อผลผลิต เนื่องจากเป็นระบบจ้างเลี้ยง บริษัทจะมารับซื้อสุกรคืนจากเกษตรกรอย่างแน่นอน แต่มีเพียงร้อยละ 20 ที่ระบุว่ามีการประกันราคาขั้นต่ำโดยระบุคุณภาพของผลผลิต แต่จากการประชุมกลุ่มย่อยทำให้ทราบว่าค่าจ้างเลี้ยงที่เกษตรกรจะได้รับขึ้นอยู่กับปริมาณการตายของสุกรและปริมาณอาหารที่ใช้เลี้ยงหรือที่เรียกว่าอัตราการแลกเนื้อ (feed conversion ratio: FCR) ถ้าค่า FCR ที่คำนวณได้สูงกว่าค่ามาตรฐานเกษตรกรจะโดนปรับลดค่าจ้างเลี้ยงลง แต่ถ้าต่ำกว่ามาตรฐานเกษตรกรจะได้รับโบนัส ดังนั้น ถ้ามีปัญหาสุกรตายมากจะทำให้ค่า FCR สูงและจะได้ค่าจ้างเลี้ยงน้อยลง ในการสอบถามถึงข้อตกลงเรื่องความรับผิดชอบเมื่อสุกรตาย พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52) ให้ข้อมูลว่าเกษตรกรต้องรับผิดชอบเองทั้งหมด มีบางราย (ร้อยละ 32) ที่บอกว่าบริษัทรับผิดชอบบางส่วน ขณะที่ส่วนน้อยให้ข้อมูลว่า เกษตรกรรับผิดชอบสุกรที่ตายโดยไม่ได้ค่าจ้างเลี้ยง แต่ในกรณีที่เกิดความเสียหายจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44) ให้ข้อมูลว่าเกษตรกรต้องรับผิดชอบจ่ายค่าปัจจัยการผลิตเอง มีบางราย (ร้อยละ 32) ให้ข้อมูลว่าบริษัทรับผิดชอบค่าปัจจัยการผลิตแต่เกษตรกรจะไม่ได้ค่าจ้างเลี้ยง มีเพียงส่วนน้อย ที่เกษตรกรได้รับยกเว้นหนี้สินบางส่วน (ร้อยละ 12) และได้รับการยกเว้นหนี้สินและยังได้รับค่าชดเชยจำนวนหนึ่งด้วย (ร้อยละ 8) เช่นเดียวกันกับกรณีความเสียหายจากโรคระบาดที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องรับผิดชอบค่าปัจจัยการผลิตเองทั้งหมด (ร้อยละ 38) ขณะที่บางราย (ร้อยละ 21) จะได้รับการยกเว้นหนี้สินบางส่วน และร้อยละ 16 บริษัทรับผิดชอบค่าปัจจัยการผลิตแต่เกษตรกรไม่ได้ค่าจ้างเลี้ยง

10.2 ต้นทุน รายได้ และกำไร ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรแบบรับจ้างเลี้ยงในระบบเกษตรพันธะสัญญา

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดของต้นทุน รายได้และกำไร ต่อ 1,000 กิโลกรัมของการเลี้ยงสุกรแบบรับจ้างเลี้ยงในระบบเกษตรพันธะสัญญา ในปี พ.ศ. 2553 จากเกษตรกรทั้งหมด 25 รายโดย

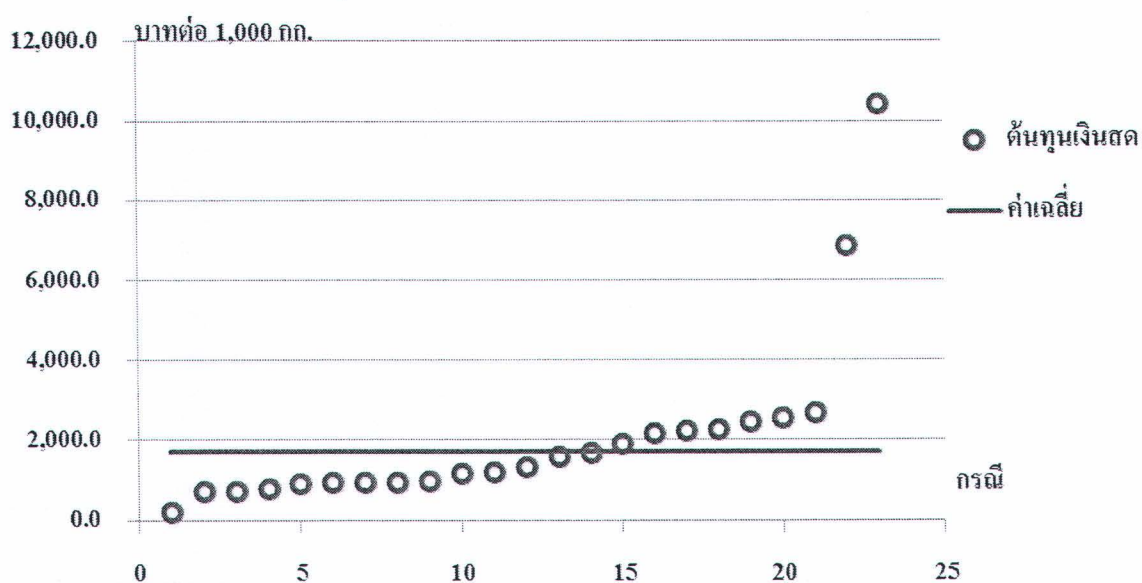
แบ่งเป็นการเลี้ยงสุกรขุนจำนวน 23 ราย และการเลี้ยงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ เพื่อขายลูกหมู จำนวน 2 ราย การนำเสนอส่วนของต้นทุนและผลตอบแทนนี้เป็นการนำเสนอส่วนของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนจำนวน 23 ราย เท่านั้นและในส่วนของ การแสดงรายละเอียดค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายแต่ละประเภท ในตารางที่ 10.4 เป็นการนำเสนอข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 21 รายเท่านั้นเนื่องจากเกษตรกร 2 รายที่ไม่นำมาคำนวณค่าเฉลี่ยเป็นเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ต่างจากเกษตรกรคนอื่นมาก (ลงทุนโรงเรือนถึง 18 ล้านบาท และได้ผลผลิตจำนวนมาก ในขณะที่เกษตรกรอื่นลงทุนไม่เกิน 2.5 ล้านบาท) ในขณะที่เกษตรกรอีกคนลงทุนโรงเรือนถึง 3 ล้านบาท แต่ปีการเลี้ยง 2553 ทำการเลี้ยงเพียงแค่รุ่นเดียวเพราะมีการปรับปรุงโรงเรือนทำให้ได้ผลผลิตน้อย

จากการคำนวณข้อมูลต้นทุนการผลิต พบว่าในส่วนของต้นทุนเงินสดของการเลี้ยงสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยง มีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยจากเกษตรกรจำนวน 23 รายอยู่ที่ 2,081.14 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ขณะที่ต้นทุนเงินสดเฉลี่ยจากเกษตรกรจำนวน 21 ราย (ไม่รวมเกษตรกร 2 รายที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ต่างจากเกษตรกรคนอื่นมาก) อยู่ที่ 1,455.14 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่ามัธยฐานอยู่ที่ 1,333.33 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2,249.22 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ในด้านการกระจายตัวของต้นทุนเงินสด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะอยู่ในช่วง 949.93 - 2,251.71 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม โดยเกษตรกร 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.13 มีต้นทุนเงินสดอยู่ในช่วง 0 - 1,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม เกษตรกรมีต้นทุนเงินสดอยู่ใน 2 ช่วงในอัตราร้อยละของเกษตรกรที่เท่ากันถึงช่วงละ 6 รายคิดเป็นร้อยละ 26.09 ของเกษตรกรตัวอย่างต่อช่วงคือ ในช่วง 1,001 - 2,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัมและในช่วง 2,001 - 3,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ตามด้วยต้นทุนเงินสดในช่วง 6,001 - 7,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม และในช่วง 10,001 - 20,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม โดยมีเกษตรกรช่วงละ 1 รายคิดเป็นช่วงร้อยละ 4.35 ของเกษตรกรทั้งหมดต่อช่วง (ตารางที่ 10.1 และ รูปที่ 10.1) ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (CV) ของต้นทุนเงินสดสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงในปีการเลี้ยง 2553 เท่ากับ 1.08 แสดงว่ามีความผันผวนของต้นทุนเงินสดค่อนข้างสูง จากรูปที่ 10.1 จะเห็นได้ว่ามีเกษตรกรที่มีต้นทุนสูงสุด 2 รายคือ เกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ต่างจากเกษตรกรคนอื่นมาก (ลงทุนโรงเรือนถึง 18 ล้านบาท และได้ผลผลิตจำนวนมาก ในขณะที่เกษตรกรอื่นลงทุนไม่เกิน 2.5 ล้านบาท) ทำให้มีต้นทุนสูงมาก ในขณะที่เกษตรกรอีกคนลงทุนโรงเรือนถึง 3 ล้านบาท แต่ปีการเลี้ยง 2553 ทำการเลี้ยงเพียงแค่รุ่นเดียวเพราะมีการปรับปรุงโรงเรือน ส่งผลให้จำนวน กิโลกรัมที่นำมาคำนวณต้นทุนต่ำส่งผลให้ได้ต้นทุนที่สูง

ตารางที่ 10.1 ต้นทุนเงินสดของการผลิตสุกรขุนในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปีการผลิต

พ.ศ. 2552/2553

ต้นทุนเงินสด (บาทต่อ1,000 กก.)	จำนวน	ร้อยละ		
			ค่าเฉลี่ยจาก 21 ตัวอย่าง	1,455.14
			ค่าเฉลี่ยจากตัวอย่างทั้งหมด 23 ตัวอย่าง	2,081.14
			(บาทต่อ 1,000 กก.)	
0 - 1,000	9	39.13	มัธยฐาน: Median (บาทต่อ 1,000 กก.)	1,333.33
1,001 -2,000	6	26.09	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อ 1,000	2,249.22
2,001 -3,000	6	26.09	25% percentile (บาทต่อ 1,000 กก.)	949.93
6,001 - 7,000	1	4.35	75% percentile (บาทต่อ 1,000 กก.)	2,251.71
10,000 - 20,000	1	4.35	Coefficient of variation	1.08
รวม	23	100.00		

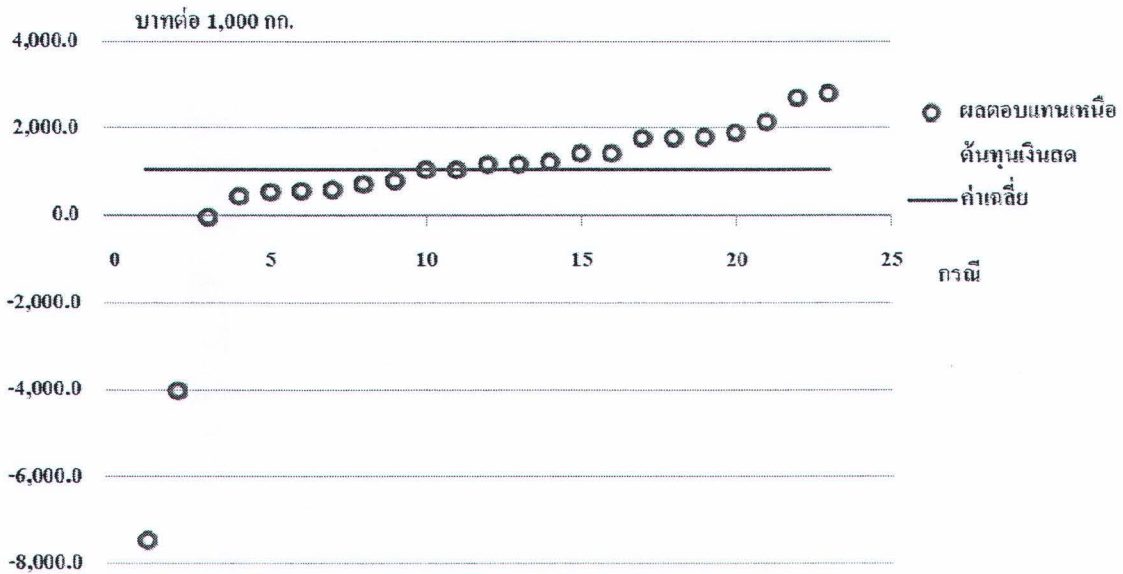
รูปที่ 10.1 การแจกแจงของต้นทุนเงินสดของการผลิตสุกรขุนในระบบเกษตรพันธสัญญาประจำปีการผลิต พ.ศ. 2552/2553

สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดประจำปีการเลี้ยง 2553 พบว่า มีค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดจากเกษตรกรจำนวน 23 รายเท่ากับ 684.74 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัมขณะที่มีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเฉลี่ยจากเกษตรกรจำนวน 21 ราย (ไม่รวมเกษตรกร 2 รายที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ต่างจากเกษตรกรคนอื่นมาก) เท่ากับ 1,295.58 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่ามัธยฐานเท่ากับ 1,168.70 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2,205.26 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ในด้านการกระจายตัวของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด พบว่า ร้อยละ

50 ของกรณี จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดอยู่ในช่วง 597.24 -1,781.27 บาทต่อ 1,000 กก. ช่วงที่มีร้อยละของเกษตรกรได้รับมากที่สุดคือจำนวน 11 รายคิดเป็นร้อยละ 47.83 คือช่วงผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดที่ 1,001 - 2,000 รองลงมาคือผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดในช่วง 0 - 1,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัมมีเกษตรกรจำนวน 6 รายคิดเป็นร้อยละ 26.09 ของเกษตรกรทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรร้อยละ 13 ของเกษตรกรทั้งหมดมีโอกาสขาดทุนต้นทุนเงินสด จากข้อมูลในตารางที่ 10.2 และ รูปที่ 10.2 จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงมีการกระจายระดับสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดมีค่า 3.22 และจากรูปที่ เกษตรกรสองรายที่มีผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเป็นค่าลบอย่างมากคือเพราะเกษตรกรสองรายมีค่าต้นทุนเงินสดสูงตั้งที่กล่าวไว้ในส่วนของต้นทุนเงินสด

ตารางที่ 10.2 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดจากการผลิตสุกรขุนในระบบเกษตรกรพันธะสัญญา ประจำปีการผลิต พ.ศ. 2552/2553

ผลตอบแทนเหนือ				
ต้นทุนผันแปรเงินสด	จำนวน	ร้อยละ		
(บาทต่อ1,000 กก.)				
			ค่าเฉลี่ยจาก 21 ตัวอย่าง	1,295.58
			ค่าเฉลี่ยจากตัวอย่างทั้งหมด 23 ตัวอย่าง	684.74
(8,000) - (7,000)	1	4.35	(บาทต่อ 1,000 กก.)	
(5,000) - (4,000)	1	4.35	มัธยฐาน: Median (บาทต่อ 1,000 กก.)	1,168.70
(1,000) - 0	1	4.35	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อ 1,000 กก.)	2,205.26
0 - 1,000	6	26.09	25% percentile (บาทต่อ 1,000 กก.)	597.24
1,001 - 2,000	11	47.83	75% percentile (บาทต่อ 1,000 กก.)	1,781.27
2,001 - 3,000	3	13.04	Coefficient of variation	3.22
รวม	23	100.00		

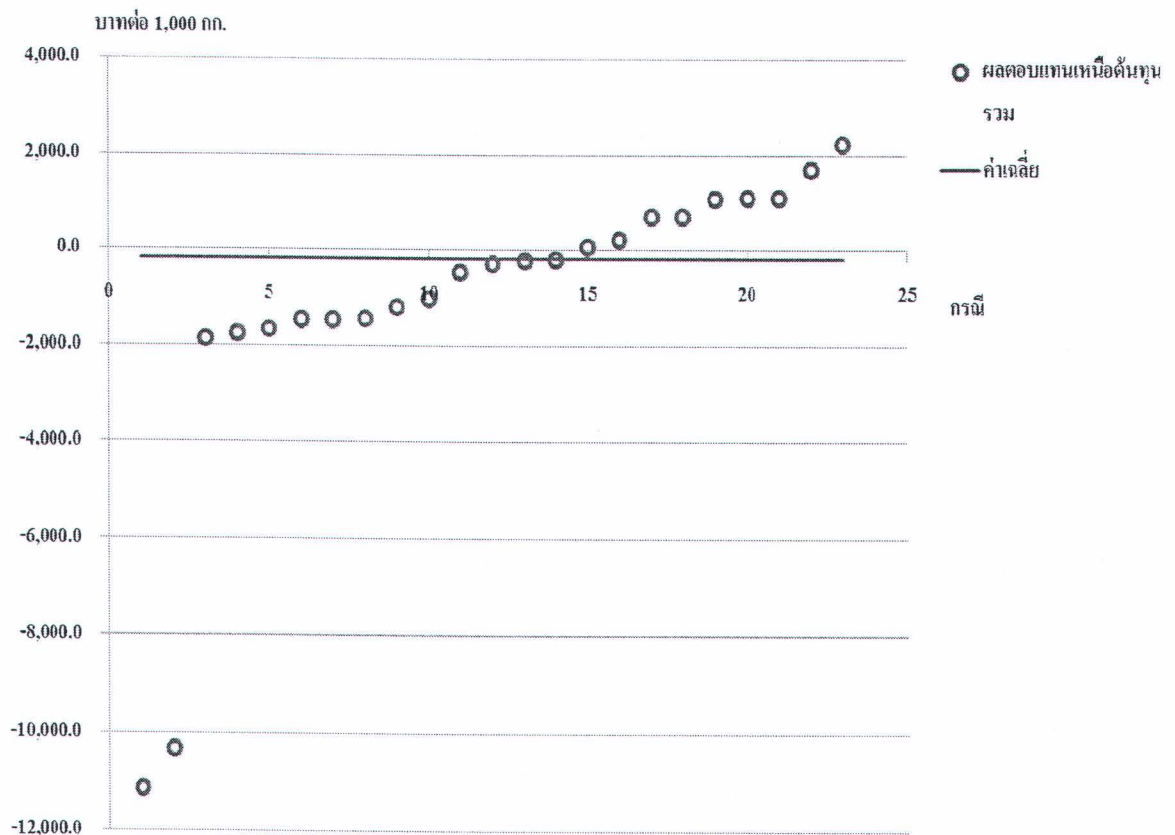
รูปที่ 10.2 การแจกแจงของผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของการผลิตสุกรขุนในระบบเกษตรกร
พันธะสัญญาประจำปีการผลิต พ.ศ. 2552/2553

การวิเคราะห์ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดประจำปีการเลี้ยง 2553 ของสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงในระบบเกษตรกรพันธะสัญญา พบว่า มีค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรกรจำนวน 23 รายมีค่าเฉลี่ยของการขาดทุนสุทธิเท่ากับ 1,105.32 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ขณะที่ค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรกรจำนวน 21 รายมีค่าเฉลี่ยของการขาดทุนสุทธิเท่ากับ 189.24 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่ามัธยฐานอยู่ที่ขาดทุนสุทธิเท่ากับ 280.51 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3,255.18 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ในด้านการกระจายตัวของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด พบว่า ร้อยละ 50 ของกรณี จะได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดอยู่ในช่วง (1,438.88) - 715.84 บาทต่อ 1,000 กก. และ ช่วงที่มีร้อยละของเกษตรกรกรจำนวนมากได้รับผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดคือ ช่วง (2,000) - (1,000) บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม จำนวนเกษตรกรกร 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.78 ของเกษตรกรกรทั้งหมด รองลงมามีอยู่ 3 ช่วงที่มีจำนวนเกษตรกรกรเท่ากันคือช่วงละ 4 รายคิดเป็นร้อยละช่วงละ 17.39 คือผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดในช่วงตั้งแต่ (1,000) - 0 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ช่วงตั้งแต่ 0 - 1,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม และช่วงตั้งแต่ 1,001 - 2,000 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรกรร้อยละ 56 ของเกษตรกรกรทั้งหมดมีโอกาสขาดทุนสุทธิ จากข้อมูลในตารางที่ 10.3 รูปที่ 10.3 จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงมีการกระจายระดับสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดมีค่า 2.95 ถ้าพิจารณาการกระจายข้อมูลดังแสดงในรูปที่ 10.3 พบว่ามีกรณีที่เกษตรกรกรได้ขาดทุนสุทธิสูงในช่วง (20,000) - (10,000) บาทต่อ 1,000 กก. อยู่ 2 ราย เพราะ เกษตรกรกรสองรายนี้มีต้นทุนเงินสดที่สูงมากดังที่กล่าวไปแล้วในส่วน of ต้นทุนเงินสดและยังมีส่วนของค่าเสื่อมราคาที่สูงด้วย

ตารางที่ 10.3 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดจากการผลิตสุกรขุนในระบบเกษตรพันธะสัญญา
ประจำปีการผลิต พ.ศ. 2552/2553

ผลตอบแทนเหนือ ต้นทุนทั้งหมด		จำนวน	ร้อยละ		
(บาทต่อ1,000 กก.)					
				ค่าเฉลี่ยจาก 21 ตัวอย่าง	(189.24)
(20,000) - (10,000)	2	8.70		ค่าเฉลี่ยจากทั้งหมด 23 ตัวอย่าง	(1,105.32)
(2,000) - (1,000)	8	34.78		(บาทต่อ 1,000 กก.)	
(1,000) - 0	4	17.39		มัธยฐาน: Median (บาทต่อ 1,000 กก.)	(280.51)
0 - 1,000	4	17.39		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อ 1,000 กก.)	3,255.18
1,001 - 2,000	4	17.39		25% percentile (บาทต่อ 1,000 กก.)	(1,450.82)
2000 - 3000	1	4.35		75% percentile (บาทต่อ 1,000 กก.)	706.37
รวม	23	100.00		Coefficient of variation	(2.95)

หมายเหตุ () คือจำนวนตัวเลขในวงเล็บแสดงตัวเลขต้นทุนเงินสดมากกว่ารายได้

รูปที่ 10.3 การแจกแจงของผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมดจากการผลิตสุกรขุนในระบบ
เกษตรพันธะสัญญาประจำปีการผลิต พ.ศ. 2552/2553

การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงในเกษตรกรพันธสัญญา และเป็นการนำเสนอข้อมูลจากเกษตรกรจำนวน 21 รายเท่านั้นเนื่องจากเกษตรกร 2 รายที่ไม่นำมาคำนวณค่าเฉลี่ยเป็นเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ต่างจากเกษตรกรคนอื่นมาก (ลงทุนโรงเรือนถึง 18 ล้านบาท และได้ผลผลิตจำนวนมาก ในขณะที่เกษตรกรอื่นลงทุนไม่เกิน 2.5 ล้านบาท) ในขณะที่เกษตรกรอีกคนลงทุนโรงเรือนถึง 3 ล้านบาท แต่ปีการเลี้ยง 2553 ทำการเลี้ยงเพียงแค่รุ่นเดียวเพราะมีการปรับปรุงโรงเรือนทำให้ได้ผลผลิตน้อย

จากตารางที่ 10.4 จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงแบบสุกรขุนรับจ้างเลี้ยงจะไม่มีต้นทุนในส่วนของค่าพันธุ์ ค่าอาหารสัตว์ ค่ายาและเวชภัณฑ์เนื่องจากบริษัทหรือนายหน้าคู่สัญญาจะเป็นลงทุนในส่วนนี้ เกษตรกรรับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ณ โรงเรือนเช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าแรงงานเท่านั้น หากพิจารณาส่วนประกอบของต้นทุนจะเห็นได้ว่า ต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดมีสัดส่วนต้นทุนสูงเมื่อเทียบกับต้นทุนทั้งหมด โดยมีต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดจำนวน 1,484.84 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม หรือคิดเป็นร้อยละ 50.50 ของต้นทุนทั้งหมด ในขณะที่ต้นทุนเงินสดทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 1,455.14 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัมคิดเป็นร้อยละ 49.50 ของต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนที่ไม่ใช่เงินประกอบไปด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนซึ่งเป็นต้นทุนไม่เป็นเงินสดที่มีสัดส่วนสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.75 ของต้นทุนทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 786.42 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม ค่าแรงงานในครัวเรือนมีค่า 624.09 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัมคิดเป็นร้อยละ 21.23 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์เป็นต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดอีกตัวหนึ่งมีค่าร้อยละ 2.18 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าเท่ากับ 64.04 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม สำหรับต้นทุนเงินสดที่สำคัญได้แก่ ค่าไฟฟ้า และค่าน้ำมีค่าเท่ากับ 594.85 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 20.23 ของต้นทุนทั้งหมดตามด้วยดอกเบี้ยจ่ายสำหรับเงินลงทุน มีค่าเท่ากับ 550.49 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 18.72 ของต้นทุนทั้งหมด ค่าแรงงานจ้างซึ่งมีค่าถึง 301.39 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 10.25 ของต้นทุนทั้งหมด

เมื่อเทียบรายได้จากการเลี้ยงสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยง (รวมรายได้จากการเลี้ยงสุกรและรายได้จากการขายมูลสุกร) ที่มีค่าเท่ากับ 2,750.72 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม กับต้นทุนเงินสดจำนวน 1,455.14 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม เกษตรกรจะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับ 1,295.58 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม และหากพิจารณาเทียบรายได้กับ ต้นทุนทั้งหมดจำนวน 2,939.97 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม เกษตรกรจะมีผลขาดทุนสุทธิที่ 189.24 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม หรือคิดเป็นอัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนทั้งหมดได้น้อยกว่าหนึ่ง โดยมีค่าเท่ากับ 0.94 คือมีต้นทุนรวมมากกว่ารายรับ จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงแบบสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงให้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดที่ค่อนข้างสูงกับเกษตรกรแต่หากพิจารณาต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดด้วยเกษตรกรจะได้รับผลขาดทุน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึง ผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน ซึ่งค่านี้นี้มีหน่วยเป็นบาทต่อวันมีค่าเท่ากับ 117 บาทต่อวัน (ตารางที่ 10.4) เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยในพื้นที่ซึ่งมีค่าเท่ากับ 160 และ 171 บาทต่อวัน จะเห็นได้ว่าผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือนในกรณีสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยงมีค่าน้อยกว่าค่าแรงงานจ้างเฉลี่ยต่อวัน

ในด้านอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุน พบว่า อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนผันแปรเงินสดเท่ากับร้อยละ 204.06 และอัตราผลตอบแทนต่อทรัพย์สินเท่ากับร้อยละ 3.71 ซึ่งเมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรประเภทลูกค้ารายย่อยชั้นดี ที่มีอัตราอยู่ที่ร้อยละ 7 ต่อปี จะมีความคุ้มค่าในการลงทุนหากพิจารณาเฉพาะต้นทุนผันแปรเงินสด แต่เมื่อคิดการลงทุนในทรัพย์สินทั้งหมดที่ใช้ในการเลี้ยงสุกร พบว่า ผลตอบแทนที่ได้รับไม่คุ้มค่ากับการลงทุนเมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ยซึ่งเป็นค่าเสียโอกาสของการลงทุน

**ตารางที่ 10.4 ต้นทุน รายได้และกำไร จากการผลิตสุกรขุนในระบบเกษตรกรพันธสัญญาประจำปี
การผลิต พ.ศ. 2552/2553**

รายการ	ค่าเฉลี่ย ^a	ร้อยละ	หน่วย บาทต่อ 1,000 กก.
			ค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน ^a
ต้นทุน			
ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ	594.85	20.23	409.93
ค่าใช้จ่ายในการขาย	8.41	0.29	13.32
ค่าจ้างแรงงานจ้าง	301.39	10.25	311.48
ดอกเบี้ยจ่าย	550.49	18.72	393.03
รวมต้นทุนเงินสด	1,455.14	49.50	713.78
ค่าจ้างแรงงานครัวเรือน	624.09	21.23	412.04
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	786.42	26.75	561.47
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	64.04	2.18	86.08
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	10.29	0.35	3.48
รวมต้นทุนทั้งหมด	2,939.97	100.00	1,390.06
รายได้จากการเลี้ยงสุกร	2,704.76		806.37
รายได้จากการขายมูลสุกร	45.96		101.49
รายได้รวม	2,750.72		839.24
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด("รายได้") ^b	1,295.58		739.49
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนทั้งหมด	(189.24)		1,227.04
จำนวนแรงงานครัวเรือน(คน - วันต่อ 1,000 กก.)	3.71		2.38
ผลตอบแทนต่อจำนวนแรงงานครัวเรือน (บาทต่อวัน)	117.14		761.21
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนผันแปรเงินสด (ร้อยละ)	204.06		
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ร้อยละ)	3.71		
อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนทั้งหมด	0.94		

หมายเหตุ: ^a คำนวณค่าเฉลี่ยจากเกษตรกรทั้งหมด 21ราย

^b รายได้สุทธิ ในความหมายของเกษตรกร คือ ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด

^c เทียบกับค่าจ้างแรงงานในพื้นที่ เท่ากับ 160 และ 171บาทต่อคนต่อวัน

() ตัวเลขในวงเล็บแสดงถึงต้นทุนทั้งหมดสูงกว่ารายได้

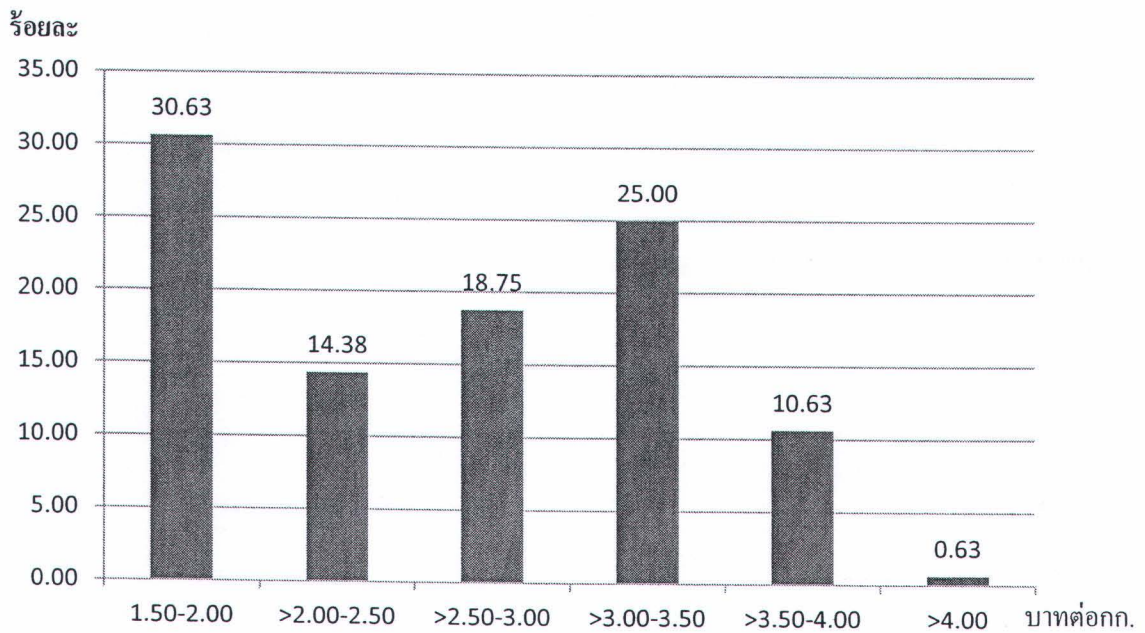
10.3 ความเสี่ยงของการผลิตสุกร

10.3.1 ความเสี่ยงของราคาจ้างเลี้ยง อัตราการตายของสุกรขุนและรายได้สุทธิของเกษตรกรจากการรับจ้างเลี้ยงสุกรขุน

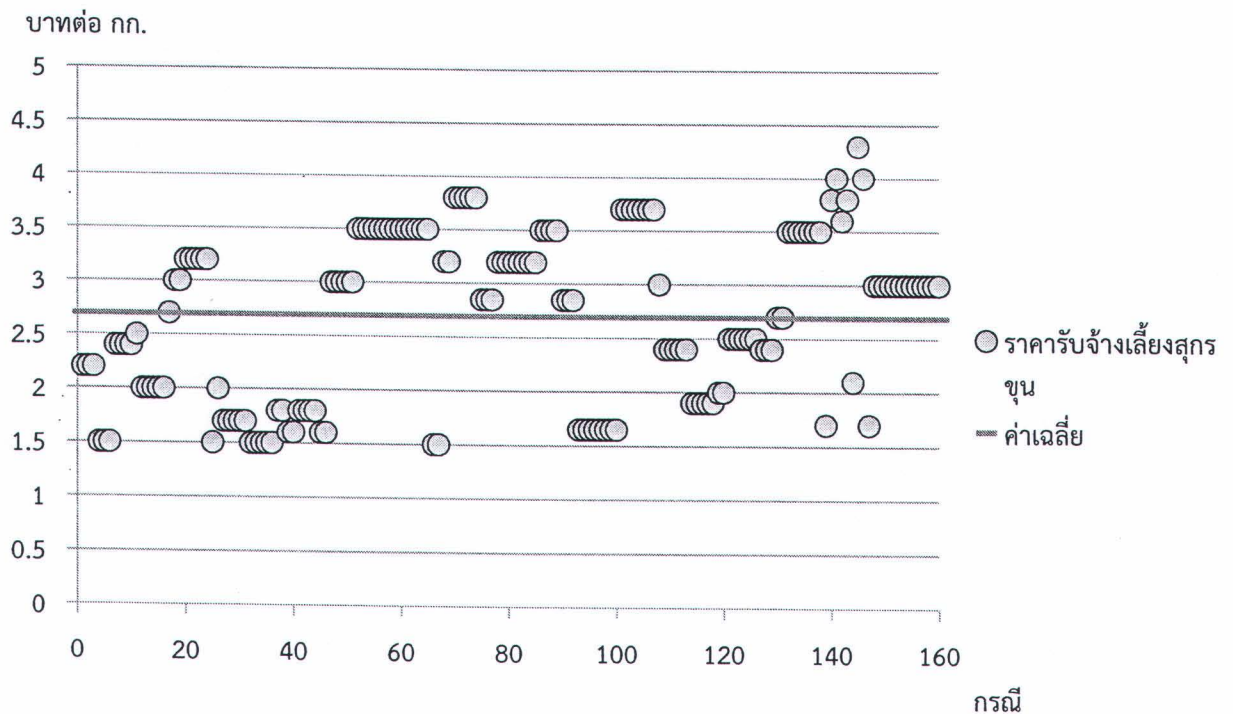
จากการสอบถามเกษตรกรผู้รับจ้างเลี้ยงสุกรขุนจำนวน 23 ราย ถึงราคาที่ได้รับจากการรับจ้างเลี้ยง อัตราการตายของสุกรขุนและรายได้สุทธิที่ได้รับต่อปี ย้อนหลัง 10 ปี โดยในการเปรียบเทียบด้านรายได้สุทธิได้นำเอารายได้สุทธิต่อปีมาหารด้วยน้ำหนักสุกรที่เพิ่มขึ้นจากการเลี้ยงทั้งปีให้ได้เป็นรายได้สุทธิต่อกิโลกรัมเพื่อตัดความแตกต่างของรายได้เนื่องจากขนาดของการเลี้ยงสุกรที่ต่างกันออกไป ผลการศึกษาพบว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ราคาที่เกษตรกรได้รับต่อน้ำหนักสุกรที่เพิ่มขึ้นหนึ่งกิโลกรัมอยู่ระหว่าง 1.50 – 4.30 บาทต่อกิโลกรัม มีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 2.69 บาท โดยร้อยละ 50 ของกรณีได้ราคาอยู่ระหว่าง 1.90-3.50 บาทต่อกิโลกรัม มีค่าความแปรปรวนของราคาค่อนข้างต่ำ (ดังตารางที่ 10.5 รูปที่ 10.4 และ 10.5) ราคาจ้างเลี้ยงที่ต่ำส่วนหนึ่งเป็นราคาในอดีต ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเนื่องมาจากประสบปัญหาหมูตายเยอะหรือหมูเลี้ยงไม่ค่อยโตได้น้ำหนักน้อย ค่าอัตราการแลกเนื้อไม่ดีทำให้ได้ราคาจ้างเลี้ยงต่ำ โดยเจ้าหน้าที่บริษัทจะเป็นผู้คำนวณราคาให้เกษตรกรว่าแต่ละคนควรได้รับเท่าไร ในรายได้ที่ราคาจ้างเลี้ยงสูง เช่น 3.80 - 4.30 บาทต่อกิโลกรัมให้ข้อมูลว่าเป็นเพราะได้ลูกหมูที่แข็งแรงทำให้มีอัตราการรอดตายสูง มีค่าอัตราแลกเนื้อสูง บริษัทจึงปรับราคาเพิ่มให้ ทั้งนี้เนื่องจากอัตราแลกเนื้อคำนวณจากปริมาณอาหารที่ให้ต่อน้ำหนักตัวสุกรที่เพิ่มขึ้น โดยการจ้างเลี้ยงสุกรนั้นบริษัทเป็นผู้ออกค่าอาหารเอง เกษตรกรรายใดที่ใช้ปริมาณอาหารไม่มากแต่สามารถเลี้ยงหมูได้น้ำหนักเพิ่มดี จึงได้รับราคาจ้างเลี้ยงเพิ่มขึ้นเป็นโบนัสพิเศษ แต่ถ้าเลี้ยงแล้วมีสุกรตายเยอะ ก็จะส่งผลกระทบต่อค่าอัตราแลกเนื้อและราคาที่จะได้รับด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเกษตรกรยังคงต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางด้านราคาอยู่แม้ว่าจะมีการประกันราคาซื้อแล้วก็ตาม

ตารางที่ 10.5 ราคาสุกรขุนในรอบ 10 ปี

ราคา (บาทต่อกก.)	จำนวน	ร้อยละ		
1.50-2.00	49	30.63	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อกก.)	2.69
>2.00-2.50	23	14.38	มัธยฐาน: Median (บาทต่อกก.)	2.85
>2.50-3.00	30	18.75	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อกก.)	0.77
>3.00-3.50	40	25.00	25% percentile (บาทต่อกก.)	1.90
>3.50-4.00	17	10.63	75% percentile (บาทต่อกก.)	3.50
>4.00	1	0.63	Coefficient of variation	0.29
รวม	160	100.00		

รูปที่ 10.4 ราคาจ้างเลี้ยงสุกรขุนต่อกิโลกรัม ในรอบ 10 ปี

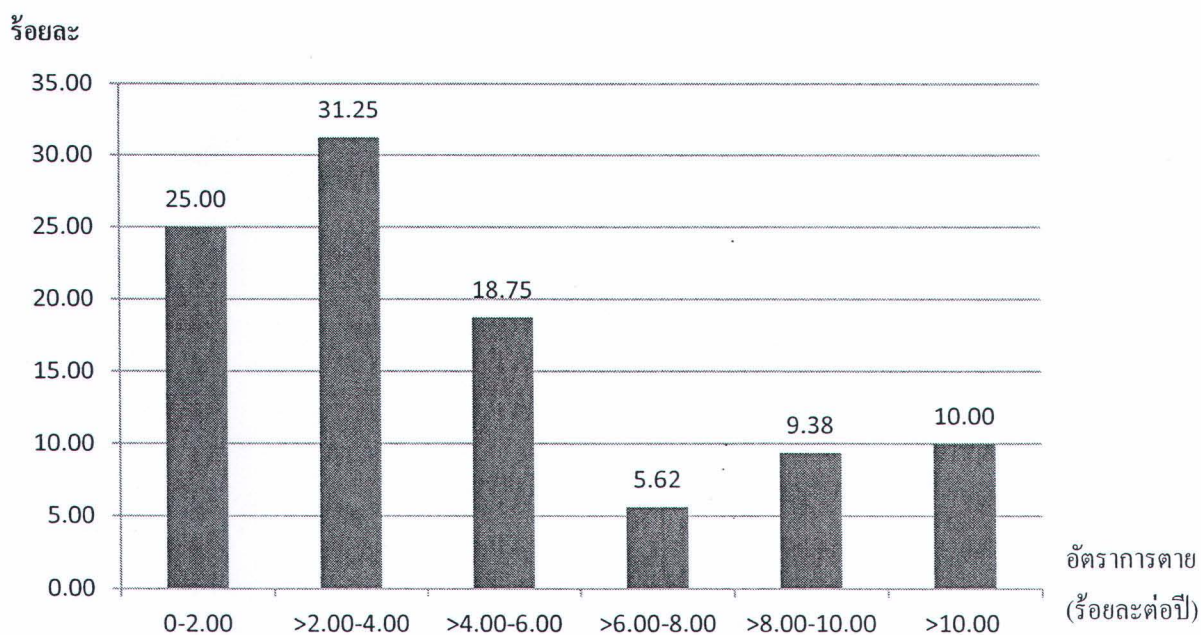
รูปที่ 10.5 การกระจายตัวของราคาจ้างเลี้ยงสุกรขุนในรอบ 10 ปี

ในการสำรวจอัตราการตายของสุกรขุนที่เกษตรกรรับจ้างเลี้ยงในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีอัตราการตายเฉลี่ยร้อยละ 5.65 ต่อปี ร้อยละ 50 ของกรณีมีอัตราการตายอยู่ในช่วงร้อยละ 2.13 – 6.33 ต่อปี ร้อยละ 10 ของกรณีมีอัตราการตายที่สูงมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี (ดังตารางที่ 10.6 รูปที่ 10.6 และ

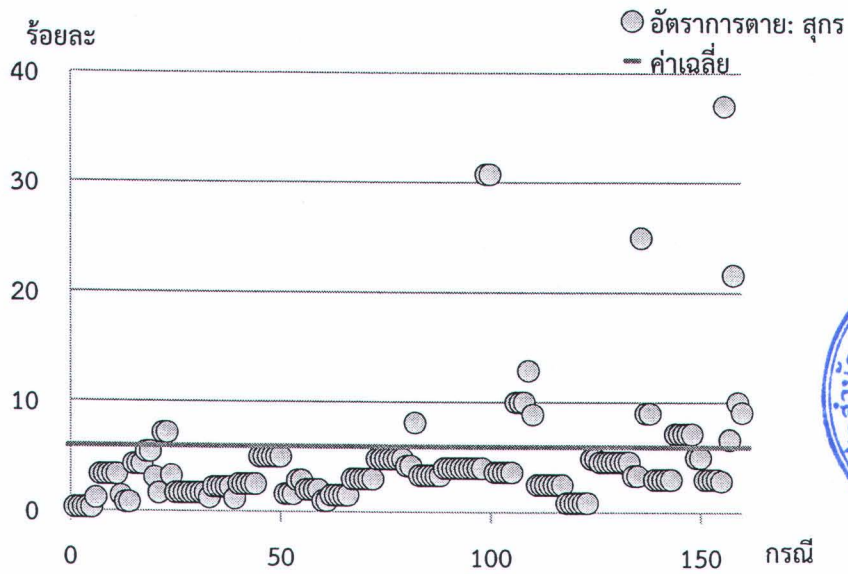
รูปที่ 10.7) โดยอัตราการตายสูงสุดที่พบคือ ร้อยละ 37 เนื่องจากปัญหาโรคระบาด แต่เกษตรกรที่มีอัตราการตายสูง เช่น มากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ให้เหตุผลว่ามีเชื้อแฝงในลูกหมูที่บริษัทให้มาเลี้ยง ทำให้ลูกหมูไม่ค้อยแข็งแรง ป่วยเป็นโรคตาย

ตารางที่ 10.6 อัตราการตายของสุกรขุนในรอบ 10 ปี

อัตราการตาย (ร้อยละต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ		
0-2.00	40	25.00	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละต่อปี)	5.65
2.00-4.00	50	31.25	มัธยฐาน: Median (บาทต่อปี)	3.33
4.00-6.00	30	18.75	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อปี)	6.43
6.00-8.00	9	5.63	25% percentile (บาทต่อปี)	2.13
8.00-10.00	15	9.38	75% percentile (บาทต่อปี)	6.33
>10.00	16	10.00	Coefficient of variation	1.14
รวม	160	100.00		

รูปที่ 10.6 อัตราการตายของสุกรขุนในรอบ 10 ปี

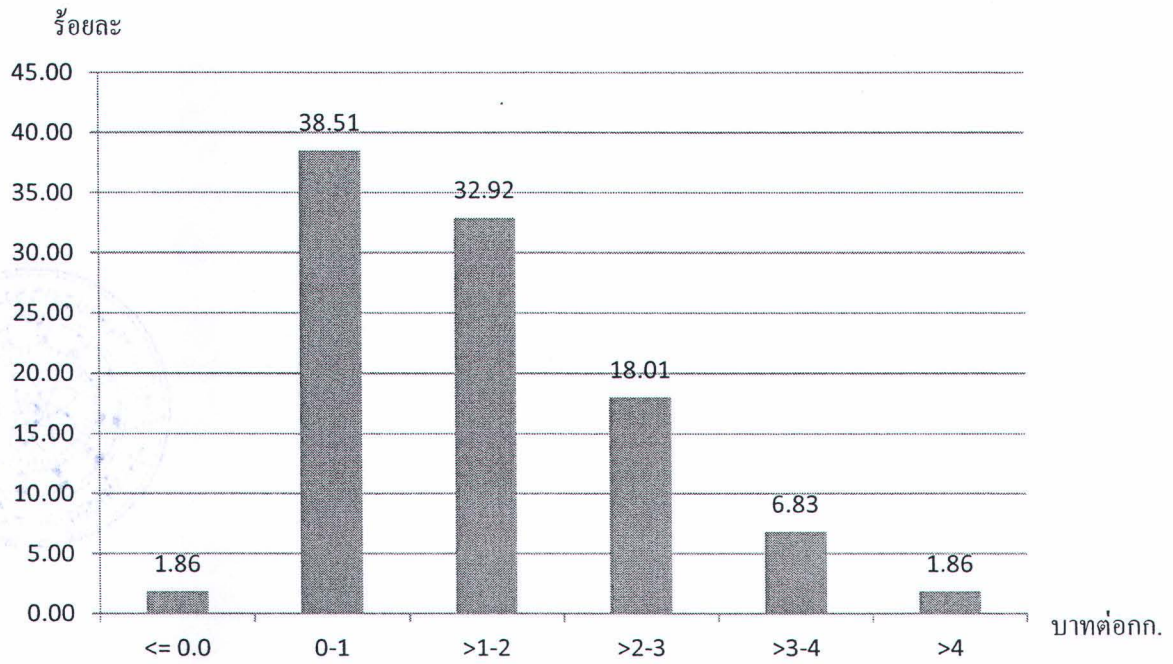

รูปที่ 10.7 การกระจายของอัตราการตายสุกรขุนในรอบ 10 ปี

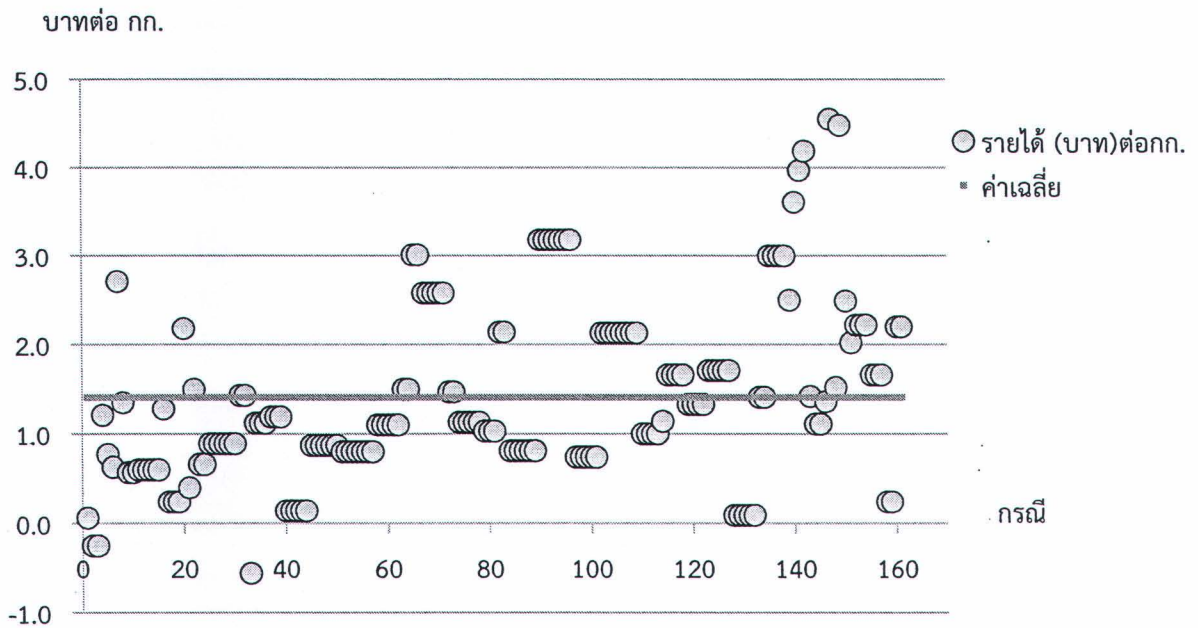
ส่วนความแปรปรวนทางด้านรายได้สุทธิในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า รายได้มีความแปรปรวนในระดับปานกลางโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนอยู่ที่ 0.70 รายละ 50 ของกรณีมีรายได้สุทธิต่อกิโลกรัมอยู่ในช่วง 0.80 - 2.13 บาทต่อกิโลกรัม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.41 บาทต่อกิโลกรัม (ดังตารางที่ 10.7 รูปที่ 10.8 และ 10.9) ความแปรปรวนของรายได้สุทธิสำหรับเกษตรกรที่รับจ้างเลี้ยงสุกรมีสาเหตุมาจากอัตราการตายของสุกรเป็นสำคัญ โดยอัตราการตายนอกจากจะกระทบต่อปริมาณน้ำหนักสุกรที่เกษตรกรจะได้รับแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อราคาจ้างเลี้ยงที่บริษัทจะคำนวณให้ด้วยดังอธิบายแล้วข้างต้น ถ้าคำนวณหารายได้สุทธิต่อฟาร์ม โดยพิจารณาจากจำนวนการลงลูกสุกรต่อเล้าต่อรุ่นเฉลี่ยอยู่ที่ 1,000 ตัว โดยมีอัตราการตายเฉลี่ยร้อยละ 5 และกำหนดให้สุกรขุนหนึ่งตัวมีน้ำหนักเพิ่มประมาณ 90 กิโลกรัม จะได้น้ำหนักขายประมาณ 85,500 กิโลกรัมต่อรุ่น ซึ่งจะหารายได้สุทธิให้เกษตรกรประมาณ 120,000 บาทต่อรุ่น แต่ถ้าเป็นฟาร์มขนาดเล็กลงไป เช่น 300 ตัว จะมีรายได้สุทธิประมาณ 36,000 บาทต่อรุ่น

ตารางที่ 10.7 รายได้สุทธิต่อกิโลกรัมของสุกรขุนในรอบ 10 ปี

รายได้ (บาทต่อไร่)	จำนวน กรณี	ร้อยละ		
<=0.00	3	1.86	ค่าเฉลี่ย (บาทต่อกิโลกรัม)	1.41
0-1.00	62	38.51	มัธยฐาน: Median (บาทต่อปี)	1.13
1.00-2.00	53	32.92	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน: SD (บาทต่อปี)	0.98
2.00-3.00	29	18.01	25% percentile (บาทต่อปี)	0.80
3.00-4.00	11	6.83	75% percentile (บาทต่อปี)	2.13
>4.00	3	1.86	Coefficient of variation	0.70
รวม	161	100.00		

รูปที่ 10.8 รายได้สุทธิต่อกิโลกรัม ของการผลิตสุกรขุนในรอบ 10 ปี

รูปที่ 10.9 การกระจายรายได้สุทธิของการผลิตสุกรขุนในรอบ 10 ปี

10.3.2 การวิเคราะห์ความเสี่ยงรวมโดยพิจารณาระดับอัตราการตาย และราคาของการผลิต สุกหรุนแบบรับจ้างเลี้ยง

ในการคำนวณหาความเสี่ยงของรายได้จากการผลิตสุกหรุนจำเป็นต้องกำหนดขนาดของการผลิตก่อน ดังนั้นในการศึกษานี้ จึงใช้ขนาดการผลิตมาตรฐานของบริษัทหนึ่ง ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยจำนวนสุกหรุนที่เลี้ยงของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาด้วย โดยกำหนดให้เกษตรกรหนึ่งรายเลี้ยงสุกหรุนจำนวน 1100 ตัว และสุกหรุนมีน้ำหนักเพิ่มที่ได้จากการเลี้ยงเฉลี่ย 90 กิโลกรัมต่อตัว ความเสี่ยงในการผลิตจะอยู่ที่โอกาสของการเกิดขึ้นของอัตราการตายในระดับต่างๆ โดยแบ่งระดับอัตราการตายออกเป็น 3 ระดับ อัตราการตายที่จัดอยู่ในระดับต่ำ คือ อัตราการตายน้อยกว่าร้อยละ 2.44 ต่อรุ่น มีค่ากลางอยู่ที่ 1.37 มีโอกาสของการเกิดขึ้นร้อยละ 25 อัตราการตายในระดับปานกลาง คือ อัตราการตายที่อยู่ในช่วงร้อยละ 2.44-8.87 มีค่ากลางอยู่ที่ 5.66 มีโอกาสของการเกิดขึ้นร้อยละ 57.50 ซึ่งเป็นระดับการตายที่มีโอกาสของการเกิดขึ้นสูงที่สุด ส่วนอัตราการตายที่สูงกว่าร้อยละ 8.87 จัดเป็นอัตราการตายในระดับสูง มีค่ากลางอยู่ที่ 16.94 มีโอกาสของการเกิดขึ้นร้อยละ 17.50 (ตารางที่ 10.8)

ตารางที่ 10.8 อัตราการตายของสุกหรุนในระดับต่างๆ และโอกาสของการเกิดขึ้น

อัตราการตาย (ร้อยละ)	ระดับ	จำนวนกรณี	ร้อยละของการเกิดขึ้น	ค่ากลางของระดับ (ร้อยละ)
<2.44	ต่ำ	40	25.00	1.37
2.44-8.87	ปานกลาง	92	57.50	5.66
>8.87	สูง	28	17.50	16.94
		160	100.00	

หมายเหตุ: การหาระดับอัตราการตาย ต่ำ ปานกลาง สูง หาได้จาก ค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเส้นแบ่ง

ระดับราคาจ้างเลี้ยงแบ่งเป็น 3 ระดับเช่นเดียวกัน โดยระดับราคาที่จัดอยู่ในระดับต่ำ คือ ราคาที่ต่ำกว่า 2.32 บาทต่อกก. มีค่ากลางอยู่ที่ 1.91 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 33.13 ถ้าราคาอยู่ในช่วง 2.32-3.09 บาทต่อกก. จัดว่าเป็นราคาระดับปานกลาง มีค่ากลางอยู่ที่ 2.70 บาทต่อกก. มีโอกาสของการเกิดขึ้นร้อยละ 30.63 และราคาที่สูงกว่า 3.09 บาทต่อกก. จัดว่าเป็นราคาในระดับสูง มีค่ากลางอยู่ที่ 3.70 บาทต่อกก. และมีโอกาสของการเกิดขึ้น ร้อยละ 36.25 (ตารางที่ 10.9)

ตารางที่ 10.9 ระดับราคาจ้างเลี้ยงสุกหรุนและโอกาสของการเกิดขึ้น

ราคา (บาทต่อกก.)	ระดับ	จำนวนกรณี	ร้อยละของการ เกิดขึ้น	ค่ากลางของระดับ (กก. ต่อไร่)
<2.32	ต่ำ	53	33.13	1.91
2.32-3.09	ปานกลาง	49	30.63	2.70
>3.09	สูง	58	36.25	3.70
		160	100.00	

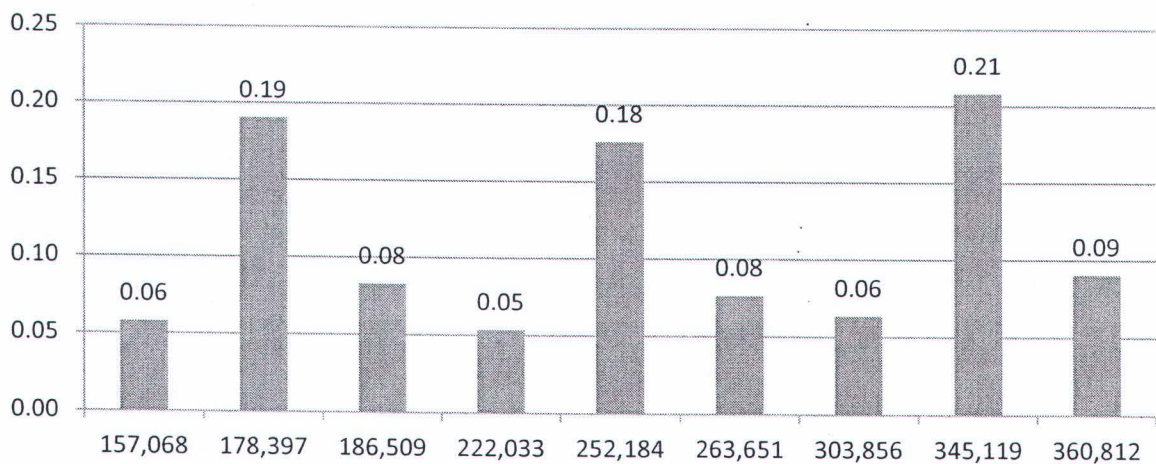
หมายเหตุ: การหาระดับราคา ต่ำ ปานกลาง สูง หาได้จาก ค่าเฉลี่ย ± 0.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเส้นแบ่ง

จากขนาดการผลิตของเกษตรกรหนึ่งรายที่กำหนดให้เลี้ยงสุกรขุนเท่ากับ 1,100 ตัว โดยสุกรหนึ่งตัวจะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น 90 กิโลกรัมก่อนออกขาย ทำให้ได้น้ำหนักรวมของสุกรขุนที่เลี้ยงเท่ากับ 99,000 กิโลกรัม แล้วหักด้วยอัตราการตายในระดับต่างๆ จะได้ปริมาณการผลิตในหน่วยกิโลกรัม แล้วนำไปคูณด้วยราคาในระดับต่างๆ เพื่อคำนวณหาโอกาสของการเกิดรายได้รวมต่อรุ่น ทำให้ได้รายได้รวมที่คาดว่าจะได้รับเท่ากับ 258,933 บาทต่อรุ่น มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 70,505 บาทต่อรุ่น มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนอยู่ที่ 0.27 แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงด้านรายได้รวมในระดับปานกลาง (ตารางที่ 10.10) รายได้รวมต่อรุ่นของการรับจ้างเลี้ยงสุกรขุนในระดับต่างๆ และโอกาสของการเกิดขึ้นแสดงไว้ในรูปที่ 10.10 โอกาสของการเกิดขึ้นของรายได้รวมในแต่ละระดับสะสมขึ้นไปเรื่อยๆ (รูปที่ 10.11) สามารถแสดงให้เห็นถึงรายได้สุทธิหรือกำไรที่จะได้รับจากการเลี้ยงสุกรขุนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับต้นทุนการเลี้ยงด้วย ซึ่งในการศึกษานี้คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ต้นทุนการเลี้ยงสุกรขุนด้วย โดยมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 1,455.14 บาทต่อปริมาณการเลี้ยงสุกร 1,000 กก. หรือ 144,059 บาทต่อการเลี้ยงสุกรรุ่นละ 1,100 ตัว (99,000 กก.) และมีต้นทุนรวมเท่ากับ 2,939.97 บาทต่อ 1,000 กก. หรือ 291,057 บาทต่อ 99,000 กก. (เป็นต้นทุนเงินสดบวกด้วยต้นทุนค่าจ้างแรงงานครัวเรือน ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ต่างๆ) ขณะที่โอกาสที่เกษตรกรจะได้รายได้สูงกว่าต้นทุนเงินสดเฉลี่ยนั้นมีร้อยละ 100 เพราะรายได้รวมต่ำสุดที่คาดว่าจะได้เท่ากับ 157,068 บาทต่อรุ่น แสดงว่าเกษตรกรจะไม่มีโอกาสที่จะขาดทุนเงินสดหรือมีโอกาสที่จะได้ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดเป็นบวกร้อยละ 100 แต่เมื่อหาโอกาสที่จะได้กำไรสุทธิ พบว่า เกษตรกรที่รับจ้างเลี้ยงสุกรขุนมีโอกาสที่จะได้กำไรสุทธิอย่างต่ำร้อยละ 30 (ดูจากโอกาสที่จะมีรายได้มากกว่า 291,057 บาทต่อรุ่นมีร้อยละ 30 ในรูปที่ 10.11) และถ้าคำนวณหาผลตอบแทนจากรายได้รวมที่คาดว่าจะได้รับซึ่งเท่ากับ 258,933 บาทต่อการเลี้ยงสุกรขุน 1,100 ตัวต่อรุ่น จะได้โอกาสร้อยละ 40 ที่จะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดอย่างต่ำ 114,874 บาทต่อรุ่น แต่เมื่อคำนึงถึงต้นทุนทั้งหมดจะขาดทุนสุทธิเท่ากับ 32,124 บาทต่อรุ่น แต่มีโอกาสที่จะได้กำไรสุทธิร้อยละ 30 ถ้ามีรายได้รวมที่สูงกว่าระดับ 258,933 บาทต่อรุ่น

ตารางที่ 10.10 โอกาสของการเกิดขึ้นของปริมาณการผลิต และราคาจ้างเลี้ยงสุกรขุนในระดับต่างๆ

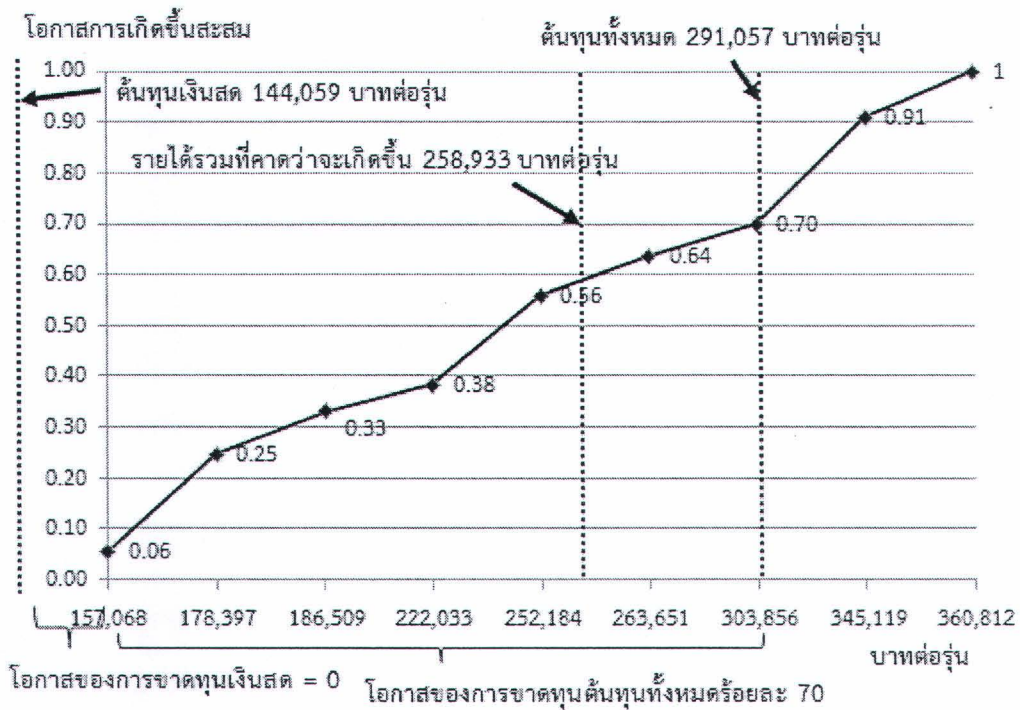
ระดับผลผลิต-ราคา	โอกาสของการเกิดขึ้น	ระดับปริมาณการผลิต (กก.ต่อรุ่น)	ระดับราคา (บาทต่อ กก.)	รายได้รวม (บาทต่อรุ่น)	รายได้รวม x โอกาสของการเกิดขึ้น
อัตราการตายต่ำ-ราคาต่ำ	0.0828	9,7649	1.91	186,509	15,445
อัตราการตายต่ำ-ราคาปานกลาง	0.0766	9,7649	2.70	263,651	20,186
อัตราการตายต่ำ-ราคาสูง	0.0906	9,7649	3.70	360,812	32,699
อัตราการตายปานกลาง-ราคาต่ำ	0.1905	9,3402	1.91	178,397	33,979
อัตราการตายปานกลาง-ราคาปานกลาง	0.1761	9,3402	2.70	252,184	44,408
อัตราการตายปานกลาง-ราคาสูง	0.2084	9,3402	3.70	345,119	71,936
อัตราการตายสูง-ราคาต่ำ	0.0580	8,2234	1.91	157,068	9,105
อัตราการตายสูง-ราคาปานกลาง	0.0536	8,2234	2.70	222,033	11,900
อัตราการตายสูง-ราคาสูง	0.0634	8,2234	3.70	303,856	19,276
รวม	1.0000				
ค่าที่น่าจะเกิดขึ้นของรายได้รวม (บาทต่อรุ่น)					258,933
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้รวม					70,505
Coefficient of variation					0.27

โอกาสของการเกิดขึ้น

รายได้รวมที่คาดว่าจะเกิดขึ้น 258,933 บาทต่อรุ่น

รูปที่ 10.10 รายได้รวมของการผลิตสุกรขุนและโอกาสของการเกิดขึ้น

รูปที่ 10.11 โอกาสของการเกิดขึ้นของรายได้รวมสะสมของการผลิตสุกรขุน

10.3.3 ความเสี่ยงด้านภัยธรรมชาติ

ภัยธรรมชาติที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่เผชิญ คือ ปัญหาการระบาดของโรคในสุกร (ร้อยละ 44) โดยเฉลี่ย 1 ครั้งในรอบ 10 ปี ซึ่งส่วนใหญ่มีความรุนแรงในระดับปานกลาง บางรายประสบปัญหาความรุนแรงในระดับมากและมากที่สุด ส่งผลกระทบทำให้สุกรป่วยหรือตายโดยเฉลี่ยร้อยละ 10.80 จัดเป็นปัญหาภัยธรรมชาติที่สร้างความเสียหายให้แก่ผู้เลี้ยงสุกรมากที่สุด ส่วนปัญหาภัยธรรมชาติอื่นๆ พบว่าเกิดขึ้นน้อยครั้งมากและไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อผู้เลี้ยงสุกรเท่าใดนัก (ตารางที่ 10.11 และ 10.12)

ตารางที่ 10.11 ปัญหาภัยธรรมชาติในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุน

ปัญหาภัยธรรมชาติ	จำนวนที่ประสบปัญหา	ร้อยละ	จำนวนครั้งเฉลี่ยใน 10 ปี	ความเสียหายของสุกร		
				ค่าร้อยละเฉลี่ย	SD	Coefficient of Variation
ฝนแล้ง	2	8.00	0.04	2.40	8.79	3.66
น้ำท่วม	2	8.00	0.04	4.40	16.85	3.83
ลมพายุ	3	12.00	0.08	1.08	4.08	3.78
โรคและแมลง	11	44.00	1.21	10.80	16.57	1.53
อากาศร้อน	1	4.00	0.04	1.20	6.00	5.00

หมายเหตุ: จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 25 คน

ตารางที่ 10.12 ระดับความรุนแรงของการประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ : สุกรขุน

ปัญหา ภัยธรรมชาติ	ระดับความรุนแรงของภัยธรรมชาติ							
	น้อย		ปานกลาง		มาก		มากที่สุด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ฝนแล้ง	0	0.00	0	0.00	2	100.00	0	0.00
น้ำท่วม	0	0.00	1	50.00	1	50.00	0	0.00
ลมพายุ	2	66.67	0	0.00	1	33.33	0	0.00
โรคและแมลง	1	9.09	6	54.55	2	18.18	2	18.18
อากาศร้อน	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	100.00

ในการสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับผู้เลี้ยงสุกร พบว่า ร้อยละ 64 ใช้น้ำจากบ่อบาดาล และเป็นแหล่งน้ำแหล่งเดียวที่เกษตรกรใช้ มีเกษตรกรเพียง 2 รายที่ใช้น้ำจากหลายแหล่ง (ตารางที่ 10.13) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ มีเกษตรกรเพียง 3 ราย (ร้อยละ 12) ที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำในบางเดือนซึ่งเพิ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในปีที่เก็บข้อมูล เกษตรกร 2 ใน 3 ไม่ได้แก้ไขปัญหาวะไรคาดว่าจะใช้อย่างประหยัดมากขึ้น ขณะที่อีกรายสามารถหาแหล่งน้ำจากที่อื่นแทนได้ แต่คิดว่าไม่ใช่ประเด็นที่จะทำให้เกษตรกรเปลี่ยนไปทำการเกษตรด้านอื่นแทน (ดังตารางที่ 10.14)

ตารางที่ 10.13 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุน

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
น้ำลำห้วย	1	4.00
น้ำลำเหมือง	2	8.00
บ่อบาดาล	16	64.00
บ่อน้ำตื้น	1	4.00
อ่างเก็บน้ำสาธารณะ	1	4.00
น้ำลำเหมือง บ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้น	2	8.00
ไม่มีข้อมูล	2	8.00
รวม	25	100.00

ตารางที่ 10.14 รายละเอียดปัญหาการขาดแคลนน้ำ สำหรับผู้เลี้ยงสุกรขุน

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
การประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
ไม่มี	22	88.00
มี	3	12.00
ลักษณะปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
น้ำไม่เพียงพอ	3	100.00
ความถี่ในการขาดแคลนน้ำ		
เพิ่งเกิดปีนี้	3	100.00
ช่วงเวลาที่เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ		
บางเดือนเท่านั้น	3	100.00
การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ		
ใช้น้ำจากแหล่งอื่น	1	33.33
ไม่ได้แก้ไขปัญหา	2	66.67
เคยอยากคิดเปลี่ยนพืช สัตว์ที่ทำหรือไม่		
ไม่คิดเปลี่ยน	23	92.00
เคยเปลี่ยนมาแล้ว	-	-
เคยคิดแต่ไม่เคยทำ	2	8.00

โดยสรุป จะเห็นว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่ทำเกษตรพันธะสัญญากับบริษัทแบบรับจ้างเลี้ยงยังคงมีความเสี่ยงด้านราคาอยู่บ้าง แม้ว่าบริษัทจะมีการประกันราคาจ้างเลี้ยงก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากราคาจ้างเลี้ยงสามารถถูกปรับเพิ่มหรือลดลงได้อีก โดยขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนที่ทางบริษัทจะเป็นผู้คำนวณเองและอัตราการตายของสุกรขุน ซึ่งเกิดจากโรคระบาดและเชื้อแฝงในลูกสุกร ทั้งอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราการตายของสุกรขุนจัดว่าเป็นความเสี่ยงด้านการผลิต แม้ว่าเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ (พันธุ์ อาหารสัตว์ ยารักษาโรค) บริษัทจะเป็นผู้กำหนดให้เกษตรกรใช้ก็ตาม แต่มันก็ยังคงทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงด้านการผลิตอยู่และส่งผลกระทบต่อความแปรปรวนทางด้านรายได้ของเกษตรกรด้วย

ในการวิเคราะห์ด้านความเสี่ยงของการเลี้ยงสุกรขุนโดยสอบถามข้อมูลย้อนหลัง 10 ปี พบว่า ราคาหรือค่าจ้างเลี้ยงที่ได้รับต่อน้ำหนักสุกรหนึ่งกิโลกรัมที่เพิ่มขึ้นมีความแปรปรวนค่อนข้างต่ำ (C.V.= 0.29) โดยได้รับค่าจ้างเลี้ยงอยู่ระหว่าง 1.50-4.30 บาทต่อกิโลกรัม มีค่าเฉลี่ยที่ 2.69 บาท ราคาหรือค่าจ้างที่ขึ้นลงเกี่ยวข้องกับอัตราการตายของสุกรตั้งที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งในการสำรวจ พบว่า อัตราการตายของสุกรขุนในรอบ 10 ปีมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5.65 ซึ่งถือว่าเป็นอัตราปกติ แต่มีร้อยละ 10 ของกรณีที่มีอัตราการตายสูงมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ซึ่งเกษตรกรให้เหตุผลว่ามีเชื้อแฝงในลูกหมูที่บริษัทให้มาเลี้ยง ทำให้ลูกหมูไม่แข็งแรงและป่วยเป็นโรคตาย ค่าความแปรปรวนของอัตราการตายค่อนข้างสูง (CV=1.14) ปัญหาภัย

ธรรมชาติในรอบ 10 ปีที่สร้างความเสียหายให้แก่ผู้เลี้ยงสุกรมากที่สุด คือ ปัญหาการระบาดของโรคในสุกร ซึ่งพบเฉลี่ย 1 ครั้งในรอบ 10 ปี

ในการคำนวณหาความเสี่ยงของรายได้จากการผลิตสุกรขุนโดยกำหนดขนาดการผลิตที่ 1,100 ตัว แบ่งระดับอัตราการตายเป็น 3 ระดับ คือ อัตราการตายระดับต่ำ (< ร้อยละ 2.44) ปานกลาง (ร้อยละ 2.44-8.87) และสูง (> 8.87) โดยอัตราการตายระดับปานกลางมีโอกาสของการเกิดขึ้นสูงสุด คือ ร้อยละ 57.5 รองลงมาคือระดับต่ำ ร้อยละ 25 และระดับสูง ร้อยละ 17.5 ส่วนราคาหรือค่าจ้างเลี้ยงสุกรขุน แบ่งเป็น 3 ระดับเช่นกัน จากการวิเคราะห์โอกาสของการเกิดขึ้นของราคาในระดับต่างๆ ทำให้ทราบว่า ราคาที่ระดับสูง (> 3.09 บาทต่อกก.) มีโอกาสของการเกิดขึ้นสูงสุดที่ร้อยละ 36.25 ส่วนราคาในระดับต่ำ (< 2.32 บาทต่อกก.) มีโอกาสเกิดขึ้นร้อยละ 33.13 และราคาในระดับปานกลาง (2.32-3.09 บาทต่อกก.) มีร้อยละ 30.63 การคำนวณหารายได้รวมที่คาดว่าจะได้รับจากการรับจ้างเลี้ยงสุกรขุนในรอบ 10 ปีได้เท่ากับ 258,933 บาทต่อรุ่น มีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนอยู่ที่ 0.27 จัดว่ามีความเสี่ยงด้านรายได้รวมในระดับต่ำ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตของเกษตรกรตัวอย่างในปี 2553 ซึ่งมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ยอยู่ที่ 1,455.14 บาทต่อ 1,000 ตัว หรือ 144,059 บาทต่อรุ่นละ 1,100 ตัว (99,000 กก.) แต่เมื่อคำนวณค่าเสียโอกาสของแรงงานคร้วเรือน ค่าเสื่อมโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง ได้ต้นทุนรวม 2,939.97 บาทต่อ 1,000 กก. หรือ 291,057 บาทต่อรุ่น ขณะที่โอกาสรายได้รวมต่ำสุดที่คาดว่าจะได้เท่ากับ 157,068 บาทต่อรุ่น แสดงว่าเกษตรกรจะไม่มีโอกาสที่จะขาดทุนเงินสด แต่เมื่อหาโอกาสที่จะได้กำไรสุทธิพบว่า เกษตรกรที่รับจ้างเลี้ยงสุกรขุนมีโอกาสที่จะได้กำไรสุทธิอย่างต่ำร้อยละ 30 (ดูจากโอกาสที่จะมีรายได้มากกว่า 291,057 บาทต่อรุ่นมีร้อยละ 30) และหาผลตอบแทนจากรายได้รวมที่คาดว่าจะได้รับซึ่งเท่ากับ 258,933 บาทต่อการผลิตสุกรขุน 1,100 ตัวต่อรุ่น จะได้โอกาสร้อยละ 40 ที่จะมีผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด 114,874 บาทต่อรุ่น แต่เมื่อคำนึงถึงต้นทุนทั้งหมด จะขาดทุนสุทธิเท่ากับ 32,124 บาทต่อรุ่น แต่มีโอกาที่จะได้กำไรสุทธิร้อยละ 30 ถ้ามีรายได้รวมที่สูงกว่าระดับ 258,933 บาทต่อรุ่น

ส่วนการปรับตัวและป้องกันความเสี่ยง พบว่า ผู้เลี้ยงสุกรขุนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) ให้ความเห็นว่า สุกรขุนมีระดับความแปรปรวนของรายได้น้อย และเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง โดยจะรับมือในกรณีเกิดความแปรปรวนด้วยการลดค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 40) พุดจาคุยปัญหากับบริษัทหรือนายหน้า (ร้อยละ 32) ใช้เงินออมที่มีอยู่ (ร้อยละ 23) และให้ไปปลูกอย่างอื่นเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 21) มีบางรายต้องกู้ยืมเงิน (ร้อยละ 36) จากสถาบันการเงิน นายทุน หรือญาติพี่น้อง ขณะที่บางรายคิดว่าต้องเลิกการผลิต (ร้อยละ 8) หรือลดการผลิตลง (ร้อยละ 8) มาตรการที่เกษตรกรคิดว่าสามารถช่วยป้องกันความเสี่ยงจากความแปรปรวนของรายได้ได้คือ การวางแผนการผลิตใหม่ (ร้อยละ 48) การทำประกันฟาร์ม (ร้อยละ 20) และการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงเพื่อต่อรองกับบริษัทและเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ร้อยละ 12)

10.4 ความพึงพอใจ ผลกระทบ และการปรับตัว

การวิเคราะห์ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนต่อเกษตรกรพันธะสัญญา สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรขุนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (คะแนน 5.4-7.2) แต่เป็นกลุ่มที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

เมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น โดยมีหลายประเด็นที่ให้คะแนนความพึงพอใจต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับทุกกลุ่ม อันได้แก่ ประเด็นที่เกี่ยวกับข้อกำหนดของสัญญา (5.64) ปัจจัยการผลิตโดยรวม (6.79) ความเชื่อถือได้และรวดเร็ว ในการจ่ายเงิน (6.59) ความมั่นคงหรือขนาดของบริษัท (6.89) ความแปรปรวนด้านเทคโนโลยี (5.68) ความแปรปรวนด้านราคา (5.39) ความแปรปรวนด้านคุณภาพผลผลิต(6.32) และสุดท้ายความแน่นอนด้านการตลาด (6.10) ส่วนประเด็นที่ได้คะแนนความพึงพอใจสูงที่สุดเมื่อเทียบกับประเด็นอื่นๆ คือ การรับซื้อผลผลิต ได้คะแนน 7.18 จัดอยู่ในระดับพอใจมาก ส่วนประเด็นที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ความแปรปรวนด้านราคา (5.39)

เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนตัวอย่างประมาณ 1 ใน 3 มีความเห็นว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในระบบเกษตรพันธะสัญญามีผลในทางลบกับรายได้ของเกษตรกร ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44.5) เห็นว่าทำให้รายได้ลดลงไม่เกินร้อยละ 20 ในรอบ 3 ปี แต่เกษตรกรประมาณ 2 ใน 3 เห็นว่าการผลิตในระบบพันธะสัญญาให้รายได้มากกว่าการผลิตแบบอื่นที่เคยทำ โดยให้เหตุผลที่เลือกรับจ้างเลี้ยงสุกรขุนว่าเป็นเพราะให้รายได้ดีและมีตลาดรองรับ (ร้อยละ 40) และเหตุผลด้านการลงทุนที่สูงทำให้เลิกเลี้ยงยากเพราะมีหนี้สินต้องชำระ (ร้อยละ 16) อย่างไรก็ตาม มีเกษตรกรบางรายให้เหตุผลว่าเพราะไม่รู้จะไปทำอาชีพอะไร (ร้อยละ 20) ในด้านความเสี่ยงทางสังคมของเกษตรพันธะสัญญา ผู้เลี้ยงสุกรขุนส่วนใหญ่ เห็นว่าไม่มีผลกระทบด้านสังคมทั้งด้านลบ (ร้อยละ 52) และบวก(ร้อยละ 56) ส่วนผู้ที่เห็นว่ามีผลกระทบเชิงลบต่อสังคม (ร้อยละ 40) ให้ข้อมูลว่าการเลี้ยงสุกรมีกลิ่นรบกวนเพื่อนบ้านและทำให้ผู้เลี้ยงไม่มีเวลามาร่วมงานของชุมชน ขณะที่ผลกระทบเชิงบวกที่ส่วนใหญ่เห็นคือ ความสามัคคีในกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรและประโยชน์ของปุ๋ยขี้หมูหรือแกลสที่สามารถแจกจ่ายให้ชาวบ้านในชุมชนได้ ส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำเกษตรพันธะสัญญา พบว่า ผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52) เห็นว่าการเลี้ยงสุกรขุนส่งผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมในแง่ของกลิ่นเหม็นและน้ำเน่าเสีย แต่ก็มีผู้เลี้ยงสุกรบางรายที่เห็นว่าไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 20) โดยเห็นว่าชาวบ้านมีแกลสจากบ่อบำบัดในฟาร์มหมูใช้เป็นการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และปุ๋ยขี้หมูเป็นประโยชน์ต่อการบำรุงดินของเกษตรกรเพื่อนบ้าน

ในด้านทัศนคติของเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนต่อเกษตรพันธะสัญญา พบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีนักต่อเกษตรพันธะสัญญา แม้ว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ว่าเกษตรพันธะสัญญาทำให้เกษตรกรตั้งใจควบคุมการผลิตมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพดีขายได้ในราคาประกันที่สูง (ร้อยละ 92) ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องระบบการผลิตที่ช่วยให้ผลผลิตดีขึ้น (ร้อยละ 76) ได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ (ร้อยละ 68) ช่วยให้ได้จำนวนผลผลิตที่แน่นอน (ร้อยละ 60) ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 56) แต่สัดส่วนของผู้ที่เห็นด้วยในประเด็นลบมีค่อนข้างสูงเช่น การขาดอิสระในการเลือกเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 72) การระบุวิธีการผลิตไว้ชัดเจนทำให้ไม่สามารถใช้วิธีการผลิตอื่นได้ (ร้อยละ 76) การขาดอิสระในการขายผลผลิต (ร้อยละ 80) ขณะที่สัดส่วนของผู้ที่เห็นว่าปัจจัยการผลิตที่บริษัทแนะนำเป็นปัจจัยที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมมีน้อยกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48)

10.5 สรุปการเลี้ยงสุกรแบบรับจ้างเลี้ยงในระบบพันธะสัญญา

โดยสรุป การเลี้ยงสุกรระบบพันธะสัญญาที่พบในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงสุกรขุนแบบรับจ้างเลี้ยง มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับบริษัทคู่สัญญาโดยตรง โดยบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบด้านปัจจัยการผลิตอันได้แก่ พันธุ์ อาหารสุกร ยาและวัคซีน โดยจะมีนักสัตวบาลของบริษัทที่คอยมาเยี่ยมเยียนฟาร์มสุกรของเกษตรกร ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ เกษตรกรต้องเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งหมด ค่าจ้างเลี้ยงมีการคำนวณเป็นบาทต่อกิโลกรัมและขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนที่คำนวณได้ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเลี้ยงสุกรมานานกว่า 5 ปี ขณะที่บางรายทำมานานกว่า 15 ปีแล้ว การผลิตสุกรขุนในปี พ.ศ. 2553 โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีต้นทุนเงินสดในการเลี้ยงสุกรขุนประมาณ 1,455 บาท ต่อ 1,000 กิโลกรัม มีผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสด 1,295 บาทต่อกิโลกรัม และมีต้นทุนรวม 2,940 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม แต่ในปี 2553 เกษตรกรเผชิญกับปัญหาขาดทุนเมื่อคิดต้นทุนรวมทั้งหมด -189 บาทต่อ 1,000 กิโลกรัม มีผลตอบแทนต่อแรงงานครอบครัวเพียง 117 บาทต่อคนต่อวัน ซึ่งต่ำกว่าอัตราค่าจ้างงานโดยเฉลี่ยในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีค่า 164 บาทต่อคนต่อวัน อย่างไรก็ตาม ในปีการผลิต พ.ศ. 2553 เกษตรกรร้อยละ 13 ขาดทุนเงินสดจากการรับจ้างเลี้ยงและร้อยละ 60 ขาดทุนเมื่อคิดต้นทุนรวมทั้งหมด และเมื่อพิจารณาข้อมูล 10 ปีย้อนหลัง กลับพบว่า เกษตรกรไม่มีโอกาสของการขาดทุนเงินสดในการรับจ้างเลี้ยงสุกรเลย แต่เมื่อคิดถึงต้นทุนรวม โอกาสของการขาดทุนจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 70 ที่เดียว เกษตรกรที่เลี้ยงแล้วจะได้กำไรจะต้องได้รับค่าจ้างเลี้ยงสูงถึง 3.70 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง พบว่า มีเพียงร้อยละ 11 ของกรณีที่ได้รับค่าจ้างเลี้ยงสูงกว่า 3.50 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้โอกาสที่เกษตรกรจะขาดทุนมีสูง

เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่เผชิญปัญหาการระบาดของโรคในสุกร มีความรุนแรงระดับปานกลาง แต่เกิดขึ้นโดยเฉลี่ยเพียง 1 ครั้งในรอบ 10 ปี ในด้านความพึงพอใจ พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรมีความพึงพอใจบางประเด็นน้อยกว่ากลุ่มอื่น อันได้แก่ ความพึงพอใจด้านข้อกำหนดของสัญญา (5.64) ปัจจัยการผลิตโดยรวม (6.79) ความเชื่อถือได้และรวดเร็วในการจ่ายเงิน (6.59) ความมั่นคงหรือขนาดของบริษัท (6.89) ความแปรปรวนด้านเทคโนโลยี (5.68) ความแปรปรวนด้านราคา (5.39) ความแปรปรวนด้านคุณภาพผลผลิต (6.32) และสุดท้ายความแน่นอนด้านการตลาด (6.10) ประเด็นที่ผู้เลี้ยงสุกรให้คะแนนสูงสุด คือ การรับซื้อผลผลิต (7.18) ส่วนประเด็นที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ความแปรปรวนด้านราคา (5.39) เกษตรกรประมาณ 2 ใน 3 เห็นว่าการผลิตในระบบพันธะสัญญาให้รายได้มากกว่าการผลิตแบบอื่นที่เคยทำ โดยให้เหตุผลที่เลือกรับจ้างเลี้ยงสุกรขุนว่าเป็นเพราะให้รายได้ดี มีตลาดรองรับและเหตุผลด้านการลงทุนที่สูงทำให้เลิกเลี้ยงยากเพราะมีหนี้สินต้องชำระ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทัศนคติที่ไม่ค่อยดีนักต่อเกษตรพันธะสัญญา เช่น มองว่าเป็นการผลิตที่ขาดอิสระในการเลี้ยง วิธีการเลี้ยงและการขายผลผลิต แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีผลกระทบด้านลบต่อสังคมและเห็นว่าเป็นการสร้างสามัคคีในกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรและการเลี้ยงให้ประโยชน์ด้านปุ๋ยขี้หมูและก๊าซชีวภาพแก่ชาวบ้านในชุมชนได้ ในด้านสิ่งแวดล้อม ผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่ เห็นว่าการเลี้ยงสุกรขุนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแง่ของกลิ่นเหม็นและน้ำเน่าเสีย

